

Ethiek bedrijven en begrijpen

Motiverende lessen ethiek door het organiseren van gegroepeerde klassendiscussies

MADELEINE VAN CANN

Havo-2 komt binnen en verbouwt meteen zelfstandig het lokaal. Met veel lawaai verschuiven ze tafels en stoelen in een parlementaire opstelling en pakken hun voorbereide argumenten erbij. De socialisten, christenen, existentialisten, utilitaristen, sociaal-darwinisten en aanhangers van Kant zijn er klaar voor: een pittige ethische discussie willen ze.

Op het Keizer Karel College in Amstelveen krijgen de eerste en tweede klassen havo en vwo levensbeschouwing. In de tweede klas behandelen we in negen lessen van drie kwartier het onderwerp ethiek. Een kennismaking met de theorie wordt in een klassieke vorm gegeven. Eerst een inleiding van de docent met prikkelende vragen en dan een stukje uit onze zelfgeschreven lesmethode *Gangmaker*.

Het hoofdstuk over ethiek bestaat uit een tekst met vragen. De tekst beschrijft wat ethiek is, de geschiedenis van ethiek en behandelt de zes grootste westerse ethische stromingen: christendom, Kant, utilitarisme, socialisme, existentialisme en sociaal-darwinisme. We bespreken de vragen met de leerlingen en laten hen de stromingen aan de hand van kenmerken samenvatten. Dit gedeelte neemt ongeveer drie lessen in beslag. Maar begrijpen leerlingen nu echt wat ethiek is?

De leerlingen mogen een top-3 maken om aan te geven welke van de zes ethische stromingen ze het liefst willen vertegenwoordigen.

Werkwijze ethische klassendiscussies

Wij denken van niet en daarom besteden we na de theorie zes lessen aan ethische klassendiscussies. Dat gaat als volgt.

De leerlingen mogen een top-3 maken om aan te geven welke van de zes ethische stromingen ze het liefst willen vertegenwoordigen (waarbij ze begrijpen dat het niet perse de stroming hoeft te zijn waar ze het zelf mee eens zijn). Met behulp van deze informatie deelt de docent de klas in zes gelijke groepen. De

samenstelling van de groepen blijft elke discussie hetzelfde. Het wordt namelijk voor leerlingen te veel werk om zich elke week goed in een andere ethische stroming te verdiepen. Het onderwerp van discussie is wel steeds anders.

Elke week wordt via een email een ethische vraag gesteld met tips voor bronnen. Thuis lezen de leerlingen websites over hun ethische stroming en over de vraag van die week. Zo wordt er voor de discussie over dierproeven verwezen naar een internetsite van onderzoekers die werken met proefdieren, een site van een organisatie tegen dierproeven en een site van de overheid met de wetten omtrent dierproeven.

De leerlingen hebben een week om vanuit de ethische stroming waarbij ze zijn ingedeeld een stelling in te nemen over de vraag en daarbij argumenten te verzinnen. Deze voorbereiding nemen ze mee naar de discussieles.

Mogelijke onderwerpen

Een aantal voorbeelden van onderwerpen:

- Geweld, bijvoorbeeld: mag je een inbreker slaan als je hem betrapt?
- Leven en dood, bijvoorbeeld: mogen mensen zelf beschikken over het leven van een ongeborn kind?
- Medische ethiek, bijvoorbeeld: er breekt in een stad een dodelijke ziekte uit maar je hebt maar voor een kwart van de bevolking medicijnen. Wie krijgen die en waarom?
- Rechten, bijvoorbeeld: is het goed om illegaal muziek, films of series te downloaden?

Het impliciete competitie-element van deze didactiek blijkt zeer motiverend te werken.

Becijferen door toekennen van punten

Het cijfer wordt bepaald door het aantal punten dat een individuele leerling scoort met goede opmerkingen in het debat. Dus als een leerling een antwoord op de vraag geeft dat past bij zijn ethische stroming en dat is onderbouwd met argumenten. De docent heeft een plattegrond van de parlementsitting voor zich met daarop de namen van de leerlingen en noteert daarop de behaalde punten gedurende de vijf of zes lessen (en dus de vijf of zes discussies).

Alle punten van alle leerlingen worden bij elkaar opgeteld en gedeeld door het aantal leerlingen. Dit gemiddeld aantal punten wordt gelijk gesteld aan het cijfer zeven. Leerlingen die minder halen dan het gemiddelde scoren lager dan een zeven, leerlingen die meer punten halen scoren hoger dan een zeven.

Er worden geen punten toegekend aan reeds genoemde argumenten. De volgorde van spreken wordt dus elke week gedraaid om het eerlijk te houden. Ook

zijn er punten te behalen voor het ingaan op argumenten van anderen. Vanwege de jonge leeftijd van onze leerlingen laten we ze netjes één voor één aan de beurt, anders krijgt de leerling met de grootste mond de meeste punten en dat is niet de bedoeling.

Motiverende didactiek

Het impliciete competitie-element van deze didactiek blijkt zeer motiverend te werken. Leerlingen vinden het spannend en hebben zich dus serieus verdiept in het onderwerp. Orde houden is bijna niet nodig, leerlingen corrigeren elkaar. Ze willen punten halen en dat kan niet als mensen er doorheen praten. En omdat de onderwerpen van de ethische discussies de leerlingen interesseren zijn de lessen meestal een succes.

Er is altijd een aantal leerlingen dat de discussies in het begin erg moeilijk vindt en weinig punten haalt. Deze leerlingen nodigen we in een pauze of na schooltijd uit om langs te komen voor extra hulp. Uit ervaring bleek dat als we deze leerlingen aan hun lot overlieten, ze de moed opgaven en niets meer zeiden tijdens de overige discussielessen.

Leerlingen geven een genuanceerd antwoord, waarin ze alle kanten van de zaak betrekken en uitleggen waarom ze iets goed of fout vinden.

Ethiek bedrijven en begrijpen

Als er genoeg tijd is, vragen we leerlingen aan het eind van de les naar hun persoonlijke mening over het besproken onderwerp. Uit hun antwoorden blijkt de echte winst van deze aanpak. Leerlingen geven een genuanceerd antwoord, waarin ze alle kanten van de zaak betrekken en uitleggen waarom ze iets goed of fout vinden. Ze bedrijven en begrijpen ethiek én begrijpen waarom mensen verschillend oordelen. Daarom zijn wij als docenten levensbeschouwing al jaren zeer enthousiast over deze lessenserie.